

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.15.6.2023

**Pan
Jerzy Konopski
Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy
Społecznej w Legnicy**

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Legnicy
ul. Poselska 13
59-220 Legnica

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/003 – „Działania wybranych organów administracji publicznej na rzecz pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa”

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Legnicy, ul. Poselska 13, 59-220 Legnica ¹ .
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jerzy Konopski, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Legnicy od 1 lipca 2009 r. ²
Zakres przedmiotowy kontroli	Realizacja działań w celu udzielenia pomocy obywatelom Ukrainy oraz ich efekty.
Okres objęty kontrolą	Od 24 lutego 2022 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych w jednostce ³ , z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie, jeśli miały wpływ na kontrolowaną działalność.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Artykuł 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontroler	Renata Połatajko, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/113/2023 z 5 lipca 2023 r. (akta kontroli: tom I, str. 1-2)

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

MOPS zasadniczo prawidłowo realizował działania pomocowe na rzecz obywateli Ukrainy w zakresie weryfikacji wniosków i wypłaty świadczenia z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz jednorazowego świadczenia 300 zł dla obywateli Ukrainy. Informacje o zakresie udzielanej pomocy umieszczone zostały na stronie internetowej Ośrodka - www.mopslegnica.pl. W miejscu zakwaterowania obywateli Ukrainy prowadzona była weryfikacja warunków ich zakwaterowania i wyżywienia. W przypadku zidentyfikowania nienależnie pobranych świadczeń odzyskano środki.

Stwierdzone w działaniu kontrolowanej jednostki nieprawidłowości nie miały negatywnego wpływu na efekty udzielanej pomocy. Dotyczyły one w szczególności: [1] nieterminowego rozpatrywania wniosków o wypłatę świadczenia z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy, [2] w przypadku jednego z wniosków o wypłatę jednorazowego świadczenia 300 zł nie zawiadomiono strony o niezakończonym w terminie, nie podano przyczyn zwłoki i nie wskazano nowego terminu załatwienia sprawy, [3] nierzetelnego dokumentowania przeprowadzanej weryfikacji wniosków, [4] przekazania Wojewodzie Dolnośląskiemu nierzetelnie sporządzonych informacji/sprawozdań w zakresie kosztów obsługi świadczenia z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy, [5] braku pozyskania w 2022 r. pełnej, należnej MOPS, kwoty z tytułu kosztów obsługi

¹ Dalej: MOPS lub Ośrodek.

² Dalej: Dyrektor.

³ Tj. 14 września 2023 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623. Dalej: ustawa o NIK.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

świadczenia z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy, [6] braku dochodzenia odsetek od zwróconych po terminie, nienależnie pobranych świadczeń z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Realizacja działań w celu udzielania pomocy obywatelom Ukrainy oraz ich efekty

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2022-2023 (do 30 kwietnia) na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej, mające na celu pomoc obywatelom Ukrainy, MOPS wydatkował środki w łącznej kwocie 19 665,3 tys. zł⁶, w tym 137,4 tys. zł⁷ na koszty obsługi przedmiotowych zadań. Źródłem finansowania wydatków były środki Funduszu Pomocy. Najwyższy udział w wydatkach (80,8%) stanowiła realizacja 4220 wniosków obejmujących 397 341 świadczeń w kwocie po 40 zł za każdy dzień zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy, o których mowa w art. 13 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa⁸, tj. w łącznej kwocie 15 893,6 tys. zł. Kolejną pozycję wydatków (9,5%) stanowiła wypłata 6229 obywatelom Ukrainy jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł w łącznej kwocie 1 868,7 tys. zł, o którym mowa w art. 31 ustawy o pomocy.

(akta kontroli: tom I, str. 44-53)

Na potrzeby gromadzenia i wydatkowania środków Funduszu Pomocy w MOPS wydzielony został odrębny rachunek bankowy, który był nieoprocentowany. Wszystkie zadania finansowane ze środków Funduszu Pomocy opłacano z tego rachunku bankowego.

(akta kontroli: tom I, str. 102)

2. Zarządzeniem nr 157/PM/2022 Prezydenta Miasta Legnicy z dnia 5 kwietnia 2022 r., MOPS został wyznaczony do realizacji zadania zleconego z zakresu administracji rządowej w zakresie obsługi świadczeń pieniężnych przysługujących z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy, o których mowa w art. 13 ust. 1 ustawy o pomocy.

(akta kontroli: tom I, str. 4)

W dniu 28 kwietnia 2022 r. pracownicy MOPS zostali upoważnieni przez Prezydenta Miasta Legnicy do rozpatrywania, weryfikowania i wypłacania świadczeń pieniężnych z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy.

W zakresach czynności Kierownika Działu Świadczeń Rodzinnych oraz Kierownika Sekcji Dłużników Alimentacyjnych Działu Świadczeń Rodzinnych, odpowiednio z 18 maja 2022 r. i 19 maja 2022 r., ujęto zadanie polegające na rozpatrywaniu, weryfikacji i wypłacie ww. świadczeń.

(akta kontroli: tom II, str. 4-7)

W okresie od 16 marca 2022 r. do 22 maja 2022 r. wnioski o przyznanie świadczenia z tytułu zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy były przyjmowane w Urzędzie Miasta Legnicy. Zadaniem przydzielonym MOPS było rozpatrywanie wniosków i realizowanie wypłat świadczeń. Pierwsze wnioski z Urzędu Miasta Legnicy wpłynęły do MOPS 7 kwietnia 2022 r. Od 23 maja 2022 r. MOPS realizował całość zadania, tj. przyjmował wnioski, dokonywał ich weryfikacji oraz wypłacał

⁶ 16 789,5 tys. zł w 2022 r. i 2 875,8 tys. zł w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

⁷ 115,9 tys. zł w 2022 r. i 21,5 tys. zł w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 103, ze zm. Dalej: ustawa o pomocy.

świadczenia. Urząd Miasta Legnicy przekazał MOPS łącznie 1 118 wniosków (do 27 maja 2022 r.) o przyznanie świadczenia z tytułu zakwaterowania i żywienia obywateli Ukrainy.

(akta kontroli: tom I, str. 122-130)

Informacja o możliwości uzyskania świadczenia pieniężnego na zapewnienie zakwaterowania i żywienia obywatelom Ukrainy, przybywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy, upubliczniana była na stronie internetowej www.mopslegnica.pl. W dniu 20 maja 2022 r. została uaktualniona m.in. w zakresie dotyczącym nowych, obowiązujących od 30 kwietnia 2022 r. wniosków, natomiast 20 lipca 2022 r. w zakresie obejmującym zmiany w przepisach dotyczących tych świadczeń, tj. zmiany terminów składania wniosków.

(akta kontroli: tom I, str. 205-209)

W latach 2022-2023 (do 30 kwietnia) złożone zostały łącznie 4563⁹ wnioski o wypłatę świadczenia z tytułu zakwaterowania i żywienia obywateli Ukrainy, o którym mowa w art. 13 ustawy o pomocy. Do 30 kwietnia 2023 r. rozpatrzono 4351 wniosków, w tym 4220 pozytywnie¹⁰ i 131 negatywnie¹¹. Bez rozpatrzenia pozostawiono 87 wniosków¹², złożonych z uchybieniem terminu, o którym mowa w art. 13 ust. 1e ustawy o pomocy¹³ lub w art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 8 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oraz niektórych innych ustaw¹⁴. Pozostałe wnioski były w toku rozpatrywania.

W sprawie przedłużenia wypłaty ww. świadczenia na okres dłuższy niż 120 dni złożone zostały 894 wnioski¹⁵.

(akta kontroli: tom I, str. 16-18; tom II, str. 2)

Dyrektor wskazał, że do realizacji zadania nie zatrudniono dodatkowych osób, ale wzmacniano personalnie grupę pracowników realizujących zadania. W tym samym czasie pracownicy realizowali zarówno zadania wynikające z ustawy o pomocy, jak i wykonywali swoją bieżącą pracę wynikającą z zakresu obowiązków. Środki pochodzące z kosztów obsługi nie były wystarczające do zatrudnienia nowych pracowników. Trudno było i nadal trudno jest oszacować ile wniosków wpłynie i jak będą rozpatrzone, a co za tym idzie, jakie środki będą do dyspozycji na pokrycie kosztów obsługi. Wszystkie te okoliczności spowodowały podjęcie decyzji o niezatrudnianiu nowych osób. Uznano również, że ewentualne zatrudnienie nowych osób do pomocy na krótki okres czasu nie daje gwarancji rzetelnej pracy. Postawiono w tym przypadku na doświadczonych, wieloletnich pracowników, znających systemy informatyczne, zwiększając im zakres obowiązków i wypłacając dodatki za dodatkową pracę.

(akta kontroli: tom I, str. 122-130)

Środki wypłacone na świadczenia z tytułu zapewnienia zakwaterowania i żywienia obywatelom Ukrainy stanowiły kwotę 15 893,6 tys. zł¹⁶. Dodatkowo na koszty obsługi przedmiotowego zadania poniesiono wydatek w kwocie 65,4 tys. zł¹⁷.

⁹ 3746 w 2022 r. i 817 w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

¹⁰ 3372 w 2022 r. i 848 w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

¹¹ 54 w 2022 r. i 77 w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

¹² 78 w 2022 r. i dziewięć w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

¹³ Złożonych po upływie miesiąca od ostatniego dnia okresu objętego wnioskiem.

¹⁴ Obejmujących okres do 1 lipca 2022 r., a złożonych po 31 lipca 2022 r. (Dz. U. poz. 1383).

¹⁵ 459 w 2022 r. i 435 w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

¹⁶ 13 631,2 tys. zł w 2022 r. i 2 262,4 tys. zł w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

¹⁷ 57,4 tys. zł w 2022 r. i 8,0 tys. zł w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

Pozytywnie rozpatrzonymi wnioskami o wypłatę świadczenia zostało objętych 4732 obywateli Ukrainy¹⁸.

(akta kontroli: tom I, str. 29-30, 44-53)

Pomoc w zakresie zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia była udzielana przez osoby fizyczne oraz przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą. Do 30 kwietnia 2023 r. wnioski o świadczenie pieniężne z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy złożyły m.in. 22 podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Przykładowo, jednemu z podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, w wyniku pozytywnego rozpatrzenia złożonych wniosków, wypłacono świadczenia na łączną kwotę 224,5 tys. zł (każdorazowo po 40 zł za dzień zakwaterowania osoby). Wnioskodawca kwaterował obywateli Ukrainy w obiektach, które wynajmował od innych osób. W przypadkach tych, przeprowadzone przez pracowników MOPS weryfikacje zakwaterowania i wyżywienia w miejscu zakwaterowania obywateli Ukrainy nie wykazały nieprawidłowości.

(akta kontroli: tom I, str. 322; tom II, str. 79-95)

W MOPS nie było pisemnych uregulowań wewnętrznych, określających zasady weryfikacji wniosków o przyznanie świadczenia, weryfikacji warunków zakwaterowania i wyżywienia, jak też weryfikacji uprawnień do przedłużenia wypłaty świadczenia powyżej 120 dni.

Kierownik Działu Świadczeń Rodzinnych wyjaśniła, że sposób załatwiania spraw wypracowany został na naradach roboczych z kierownictwem MOPS. Wstępna weryfikacja wszystkich złożonych wniosków, dokonywana była przez pracowników przyjmujących i rozpatrujących wnioski. Weryfikacja obejmowała m.in.:

- sprawdzenie prawidłowości wypełnienia wniosku;
- sprawdzenie czy osoby wskazane we wniosku posiadają status UKR, o którym mowa w art. 8 pkt 24a lit. d ustawy z dnia 24 września 2010 r. o ewidencji ludności¹⁹ oraz porównanie zawartych we wniosku danych osób fizycznych z danymi w rejestrze PESEL; w przypadku wniosków złożonych do 30 kwietnia 2022 r. możliwość sprawdzenia statusu UKR oraz porównanie zawartych we wniosku danych osób fizycznych z danymi w rejestrze PESEL była możliwa wyłącznie w przypadku osób zakwaterowanych, które miały nadany PESEL. W okresie od 30 kwietnia 2022 r. do 27 maja 2022 r. status UKR i porównanie danych w rejestrze PESEL było dokonywane w systemie dziedzicznym POMOST poprzez wywoływanie usług w portalu Informacyjno-Usługowym Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej pn. Emp@tia (możliwość ta istniała nadal). Od 27 maja 2022 r.²⁰ wnioski wprowadzono niezwłocznie do aplikacji „Źródło”, gdzie sprawdzano status UKR oraz zgodność zawartych we wniosku danych osób fizycznych z danymi w rejestrze PESEL;
- sprawdzenie daty wjazdu obywatela Ukrainy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (od 27 maja 2022 r. w aplikacji „Źródło”);
- sprawdzenie, czy dla osoby, której dotyczy wnioski, nie złożono wniosku ze wskazaniem innego miejsca pobytu na zakwaterowanie w tym samym okresie (możliwość taka istniała od 27 maja 2022 r. w aplikacji „Źródło”, wcześniej wnioski

¹⁸ 4380 osób w 2022 r. i 352 osoby w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

¹⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1191, ze zm.

²⁰ Termin wdrożenia rozwiązań technicznych umożliwiających prowadzenie bazy danych wniosków o świadczenie z tytułu zakwaterowania i wyżywienia obywateli Ukrainy (aplikacja „Źródło”, moduł „Zakwaterowanie UKR”) został ogłoszony w Komunikacie Ministra Cyfryzacji z dnia 23 maja 2022 r. w sprawie określenia terminu wdrożenia rozwiązań technicznych umożliwiających prowadzenie bazy danych, o której mowa w art. 13a ust. 1 ustawy o pomocy (Dz. U. poz. 1104).

były weryfikowane w systemie dziedzicznym POMOST i wtedy istniała jedynie możliwość sprawdzenia czy obywatel Ukrainy objęty wnioskiem nie był uwzględniony we wniosku również złożonym do MOPS, ale przez innego wnioskodawcę);

- sprawdzenie czy wnioskodawca posiada tytuł prawny do lokalu (do wniosków przyjętych do 22 maja 2022 r. dołączano wydruki wypisów z ewidencji budynków i gruntów, od połowy sierpnia 2022 r. w przypadku najmu nieruchomości wymagano dołączenia do wniosków składanych w MOPS umowy najmu. Od końca września 2022 r. w przypadku posiadania prawa własności danej nieruchomości wymagano dołączenia dokumentu potwierdzającego własność do danej nieruchomości)²¹.

Dyrektor wskazał, że MOPS nie posiada możliwości sprawdzenia czy obywatel Ukrainy objęty wnioskiem o wypłatę świadczenia z tytułu zakwaterowania i wyżywienia na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy o pomocy nie został w tym samym czasie objęty zakwaterowaniem zbiorowym. Wskazał na brak narzędzi i podstawy prawnej do występowania z wnioskiem do gminy o udostępnienie takich danych, gdyż ustawodawca nie przewidział konieczności takiej weryfikacji.

(akta kontroli: tom I, str. 14-15, 68-71, 122-130)

Stosownie do § 3 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 maja 2022 r. w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia pieniężnego przysługującego z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy oraz warunków przyznawania tego świadczenia i przedłużania jego wypłaty²², gmina mogła uzależnić przyznanie lub wypłatę świadczenia od weryfikacji warunków zakwaterowania i wyżywienia.

Upoważnieni przez Prezydenta Miasta Legnicy pracownicy MOPS dokonywali weryfikacji warunków zakwaterowania i wyżywienia w miejscu zakwaterowania obywateli Ukrainy w przypadkach, gdy: [1] wnioskodawca zapewniał zakwaterowanie i wyżywienie dla większej niż 10 liczby osób lub w więcej niż jednym lokalu mieszkalnym; [2] w sprawach budzących wątpliwości, w tym m.in. w przypadku sprzecznych informacji udzielanych podczas składania wniosku, informacji dotyczących wnioskodawców/zakwaterowanych, będących w posiadaniu MOPS, dużej liczby zakwaterowanych w stosunku do powierzchni lokalu mieszkalnego, nieprawidłowości zgłaszanych przez osoby kwaterowane, inne osoby lub anonimowo; [3] przedłużenia zakwaterowania i wyżywienia (tj. powyżej 120 dni) osobie samotnie sprawującej opiekę nad trojgiem i więcej dzieci (celem potwierdzenia tej informacji).

Do 30 kwietnia 2023 r. przeprowadzono 275 takich weryfikacji, w tym 220 w 2022 r. i 55 w 2023 r. Weryfikacja przebiegła negatywnie odpowiednio w 35 i 20 przypadkach oraz częściowo negatywnie w 12 przypadkach w 2022 r. Powyższe skutkowało odmową wypłaty świadczenia lub wypłatą świadczenia w niższej wysokości. Jeżeli weryfikacja przeprowadzona była pod tym samym adresem, a dotyczyła dwóch wniosków (obejmujących dwa różne okresy), koszty obsługi zadań naliczono w wysokości 32 zł za każdy rozpatrzony wniosek.

(akta kontroli: tom I, str. 68-70, 72-76, 122-130, 134-137)

Zgodnie z § 3 ust. 4 rozporządzenia w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia, świadczenie nie przysługiwało, gdy we wniosku o wypłatę świadczenia podano nieprawdę.

W badanym okresie, w MOPS zidentyfikowano osiem przypadków nienależnie pobranego świadczenia na łączną kwotę 33,8 tys. zł z tytułu zakwaterowania i wyżywienia obywateli Ukrainy. Nieprawidłowości takie stwierdzono m.in. przy

²¹ Innych oświadczeń nie wymagano.

²² Dz. U. z 2023 r. poz. 1381, dalej: rozporządzenie w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia.

rozpatrywaniu kolejnych wniosków o wypłatę świadczenia oraz przeprowadzeniu weryfikacji zakwaterowania i wyżywienia w miejscu zakwaterowania. Przeprowadzona na miejscu zakwaterowania weryfikacja wykazała, że wnioskodawca nie zapewniał zakwaterowanym wyżywienia, pobierał opłatę za zakwaterowanie lub wskazane we wniosku osoby przebywały pod innym adresem. W jednym przypadku świadczenie w kwocie 3,4 tys. zł zostało wypłacone osobie nieuprawnionej (nie posiadającej prawa do dysponowania danym lokalem). W dwóch przypadkach wnioskodawca sam dokonał zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, natomiast w sześciu przypadkach wnioskodawców wezwano do dokonania zwrotu. Ostatecznie wszystkie nienależnie pobrane środki w łącznej kwocie 33,8 tys. zł zostały zwrócone przez wnioskodawców. Od dnia wypłaty do dnia zwrotu upłynęło od 42 do 300 dni. W pięciu przypadkach zwrotu nienależnie pobranego świadczenia w łącznej kwocie 22,4 tys. zł dokonano po terminie wyznaczonym przez MOPS. Opóźnienie wynosiło siedem i 21 dni, przy czym MOPS nie dochodził odsetek od nieterminowego zwrotu – szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. W siedmiu sprawach dotyczących czterech wnioskodawców, MOPS skierował do organu ścigania zawiadomienia o popełnieniu czynu zabronionego poprzez składanie nieprawdziwego oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia. W dwóch sprawach zostało wszczęte dochodzenie o przestępstwo określone w art. 286 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny²³, w czterech sprawach dotyczących jednego wnioskodawcy odmówiono wszczęcia śledztwa, jedno postępowanie było w toku.

(akta kontroli: tom I, str. 77-101, 300-321)

Wysokość środków zapotrzebowanych szacowano w oparciu o liczbę wstępnie, pozytywnie zweryfikowanych wniosków za okres ujęty w zapotrzebowaniu (liczbę obywateli Ukrainy mnożono przez liczbę dni w których byli objęci zakwaterowaniem i wyżywieniem oraz przez 40 zł). Każde kolejne zapotrzebowanie było na bieżąco korygowane w oparciu o wykonanie rzeczywiste. Częstotliwość składanych zapotrzebowań była uzależniona od liczby złożonych i zweryfikowanych wniosków. Przykładowo, na zapotrzebowanie z 8 sierpnia 2022 r. MOPS otrzymał środki z Urzędu Miasta Legnicy 12 września 2022 r. i w tym dniu wypłacił świadczenia wnioskodawcom.

(akta kontroli: tom II, str. 3, 123-143)

Wypłatę środków klasyfikowano w rozdziale 85295 (pozostała działalność), do 25 sierpnia 2022 r. w § 3110 (świadczenia społeczne), natomiast od 26 sierpnia 2022 r. w § 3280 (świadczenia związane z udzielaniem pomocy obywatelom Ukrainy). Z dniem 28 lipca 2022 r. zmianie uległa klasyfikacja wydatków²⁴. W dniu 12 września 2022 r. wydatki w łącznej kwocie 7 220,0 tys. zł dotyczące wypłaty świadczenia wypłaconego przed 12 września 2022 r. przeksięgowano z § 3110 do § 3280, zachowując termin określony w § 2 rozporządzenia zmieniającego w sprawie klasyfikacji budżetowej (do 27 października 2022 r.).

(akta kontroli: tom I, str. 226-250)

Analiza 40 spraw (30 wniosków rozpatrzonych pozytywnie oraz 10 odmownie) wykazała, że:

²³ Dz. U. z 2022 r. poz. 1138, ze zm.

²⁴ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 lipca 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz. U. poz. 1571), dalej: rozporządzenie zmieniające w sprawie klasyfikacji budżetowej.

- wnioski rozpatrzone pozytywnie były kompletne oraz zostały złożone na obowiązującym wzorze²⁵ i w wymaganych terminach;
- sześć z 40 badanych wniosków zostało złożonych przez podmioty prowadzące działalność gospodarczą;
- osiem z 30 pozytywnie rozpatrzonych wniosków dotyczyło wydłużenia wypłaty świadczenia ponad 120 dni od dnia przybycia obywateli Ukrainy na teren RP; przyczyną przedłużenia było wystąpienie przesłanek określonych w § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia, tj. obywatel Ukrainy: ukończył 60 rok życia (kobiety) - cztery przypadki; posiadał dokument potwierdzający II stopień niepełnosprawności wydany w ramach ukraińskiego systemu orzekania o niepełnosprawności - jeden przypadek; posiadał orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności lub orzeczenie, o którym mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych²⁶ - dwa przypadki; był osobą wychowującą dziecko do 12 miesiąca życia - jeden przypadek. We wszystkich przypadkach udokumentowano weryfikację uprawnień wnioskodawcy do przedłużenia wypłaty świadczenia.

(akta kontroli: tom I, str. 325-326)

- zakres przeprowadzanej przez pracowników MOPS weryfikacji wniosków zmieniał się wraz z pojawianiem się nowych możliwości weryfikacyjnych; w 35 z 40 analizowanych przypadków weryfikacja wniosku została udokumentowana na formularzu weryfikacji wniosku (potwierdzano dokonanie weryfikacji oraz wskazywano jej wynik w zakresie dotyczącym: statusu UKR; liczby dni przysługującego świadczenia oraz wysokości kwoty do wypłaty; wprowadzenia wniosku do bazy danych; weryfikacji, czy dla osoby, której dotyczy wniosek nie złożono wniosku ze wskazaniem innego miejsca pobytu na zakwaterowanie w tym samym czasie; porównania zawartych we wniosku danych osób fizycznych (wnioskodawcy i osoby przyjętej do zakwaterowania) z danymi w rejestrze PESEL); w pięciu przypadkach w aktach sprawy brak było formularza weryfikacji wniosku z datą wpływu do Urzędu Miasta Legnicy z 5 kwietnia 2022 r.²⁷, 7 kwietnia 2022 r.²⁸, 8 kwietnia 2022 r.²⁹, 8 maja 2022 r.³⁰, 16 maja 2022 r.³¹, tj. przed wprowadzeniem możliwości weryfikacji za pomocą aplikacji „Źródło”.

Dyrektor wyjaśnił, że formularz weryfikacji wniosku o świadczenie z tytułu zakwaterowania i żywienia został opracowany na potrzeby wewnętrzne MOPS w celu usprawnienia pracy i samokontroli pracowników rozpatrujących wnioski. Formularz ten został wprowadzony do wniosków przyjmowanych od 27 maja 2022 r., czyli w momencie wdrożenia rozwiązań technicznych umożliwiających prowadzenie bazy danych, o której mowa w art. 13a ust. 1 ustawy o pomocy. Każdy wniosek przyjęty od 27 maja 2022 r. został niezwłocznie wprowadzony do Centralnej Bazy Wniosków (aplikacja „Źródło”).

(akta kontroli: tom I, str. 122-130, 323-324)

²⁵ Określonym w załączniku do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 16 marca 2022 r. w sprawie wzoru wniosku o świadczenie pieniężne za zapewnienie zakwaterowania i żywienia obywatelom Ukrainy przybywającym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z działaniami wojennymi (Dz. U. z 2023 r. poz. 1132, ze zm.).

²⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 100, ze zm.

²⁷ DR.550.PUP.175.2022.TD.

²⁸ DR.PUP.269.2022.AL.

²⁹ DR.550.PUP.270.2022.

³⁰ DR.550.PUP.814.2022.BK.

³¹ DR.4322.39.2022.TD.

- w dwóch³² przypadkach w formularzu weryfikacji wniosku nie odznaczono czy osoby przyjęte do zakwaterowania posiadają status UKR, w trzech³³ innych przypadkach nie odznaczono wyniku weryfikacji (pozytywna/negatywna) w zakresie: [1] czy dla osoby, której dotyczy wniosek nie złożono wniosku ze wskazaniem w tym samym czasie innego miejsca pobytu na zakwaterowanie, [2] porównania zawartych we wniosku danych osób fizycznych z danymi w rejestrze PESEL, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Dyrektor wyjaśnił, że osoby przyjęte do zakwaterowania, objęte wnioskiem DR.4322.1132.2022.AL na dzień wprowadzania wniosku do Centralnej Bazy Wniosków (aplikacja „Źródło”) posiadały status UKR. Osoby przyjęte do zakwaterowania objęte wnioskiem DR.4322.2187.2022.WW na dzień wprowadzania wniosku do Centralnej Bazy Wniosków (aplikacja „Źródło”) posiadały i nadal posiadają status UKR.

(akta kontroli: tom I, str. 122-130, 323-324; tom II, str. 12-23, 51-55, 144-153)

- w przypadku 16 z 30 spraw zakończonych wypłatą świadczenia (53,3%), rozpatrzenie wniosku nastąpiło po terminie³⁴, tj. od 33 do 46 dni od dnia złożenia wniosku, a w ośmiu z 10 spraw, w których nie przyznano świadczenia (80,0%) – od 38 do 68 dni od dnia złożenia wniosku – szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 107)

- wypłata świadczenia została ujęta w księgach rachunkowych zgodnie z treścią ekonomiczną wydatku; została dokonana w wysokości wynikającej z wniosku i przekazana na rachunek bankowy wskazany we wniosku, przy czym w pięciu przypadkach kwota wypłaconego świadczenia obejmowała od dwóch do siedmiu wniosków; wypłaty świadczenia dokonano w terminie od siedmiu do 29 dni³⁵ po wydaniu informacji o przyznaniu świadczenia.

(akta kontroli: tom I, str. 50-53, 108-121)

- we wszystkich 10 przypadkach odmowy wypłaty świadczenia, wnioskodawcy przekazano uzasadnienie odmowy; przyczyną odmowy przyznania świadczenia był negatywny wynik przeprowadzonej weryfikacji warunków zakwaterowania i wyżywienia. W trakcie przeprowadzonych kontroli stwierdzono, że wnioskodawca nie zapewniał zakwaterowanym wyżywienia, bezpłatnego zakwaterowania, osoby wskazane we wniosku przebywały pod innym adresem lub liczba miejsc do spania była mniejsza od wykazanej liczby zakwaterowanych. W jednym przypadku przyznanie świadczenia nie było możliwe ze względu na zastanie w lokalu w trakcie kontroli osób nie wymienionych we wniosku oraz brak możliwości przeprowadzenia weryfikacji warunków zakwaterowania z uwagi na brak kontaktu z wnioskodawcą.

(akta kontroli: tom I, str. 106, 155-168)

3. Zarządzeniem nr 154/PM/2022 Prezydenta Miasta Legnicy z dnia 4 kwietnia 2022 r., MOPS został wyznaczony do realizacji zadania zleconego z zakresu administracji rządowej w zakresie jednorazowego świadczenia pieniężnego w wysokości 300 zł na osobę, przeznaczonego na utrzymanie, w szczególności na

³² Wnioski nr: DR.4322.1132.2022.AL i DR.4322.2187.2022.WW.

³³ Wnioski nr: DR.4322.985.2022.WW, DR.4322.986.2022.WW i DR.4322.1105.2022.AL.

³⁴ Zgodnie z § 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia, wniosek jest rozpatrywany w terminie miesiąca od dnia jego złożenia w jednostce organizacyjnej gminy lub gminnej osobie prawnej.

³⁵ Dwadzieścia przypadków od czterech do 13 dni, cztery przypadki – 14 dni, dwa przypadki – 15 dni, trzy przypadki – 17 dni, jeden przypadek – 29 dni.

pokrycie wydatków na żywność, odzież, obuwie, środki higieny osobistej oraz opłaty mieszkaniowe, o którym mowa w art. 31 ust. 1 ustawy o pomocy.

(akta kontroli: tom I, str. 3)

W dniu 28 kwietnia 2022 r. pracownicy MOPS zostali upoważnieni przez Prezydenta Miasta Legnicy do prowadzenia postępowań w sprawach związanych z wypłatą jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł.

W zakresach czynności Kierownika Działu Świadczeń oraz Kierownika Działu Pracy Socjalnej nie ujmowano zadań realizowanych w ramach pomocy obywatelom Ukrainy, przebywającym na terenie RP w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy.

Dyrektor wyjaśnił, że w przypadkach tych bazowano na zapisie w zakresach obowiązków, że pracownik realizuje inne zadania zlecone przez przełożonych, a nie wymienione w zakresie czynności. W latach 2022-2023 MOPS otrzymał do realizacji wiele nowych zadań, w większości o charakterze epizodycznym. Aby uniknąć notorycznej zmiany zakresów obowiązków nie wprowadzano wszystkich nowych regulacji, wykorzystując powyższy zapis.

(akta kontroli: tom II, str. 8-11, 157-162)

Informacja o możliwości uzyskania jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł przez obywateli Ukrainy, przybywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy, została upubliczniona na stronie internetowej www.mopslegnica.pl wraz ze wzorem wniosku. MOPS przyjął do stosowania jednolity, dwujęzyczny wzór wniosku o wypłatę jednorazowego świadczenia pieniężnego, otrzymany pismem Wojewody Dolnośląskiego z 15 marca 2022 r.

(akta kontroli: tom I, str. 169-196, 210-218)

W latach 2022-2023 (do 30 kwietnia) złożonych zostało łącznie 3750 wniosków³⁶ o wypłatę jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł, przysługującego obywatelom Ukrainy, o którym mowa w art. 31 ust. 1 ustawy o pomocy. Do 30 kwietnia 2023 r. pozytywnie rozpatrzono 3743 wnioski³⁷. Nie wydawano decyzji odmownych. Postępowania w sprawie rozpatrzenia pozostałych siedmiu wniosków umorzono³⁸ ze względu na wycofanie tych wniosków przez wnioskodawców, którzy poinformowali, że wyjeżdżają lub otrzymali świadczenie w innej gminie.

(akta kontroli: tom I, str. 202, 221 286-299)

Wypłacone środki z tytułu jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł, przysługującego obywatelom Ukrainy, stanowiły kwotę 1 868,7 tys. zł³⁹. Z tej formy pomocy skorzystało 6229 obywateli Ukrainy⁴⁰, objętych pozytywnie rozpatrzonymi wnioskami o wypłatę świadczenia. Dodatkowo na koszty obsługi przedmiotowego zadania poniesiono wydatek w kwocie 34,0 tys. zł⁴¹. Wydatkowane w 2022 r. oraz na 30 kwietnia 2023 r. środki stanowiące koszty obsługi zadania „wypłata jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł dla obywateli Ukrainy” (odpowiednio 32,5 tys. zł w 2022 r. i 1,5 tys. zł w 2023 r.) były niższe od 2% kwoty przeznaczonej na wypłatę tego świadczenia (wynoszącej 1 784,1 tys. zł w 2022 r. i 84,6 tys. zł w 2023 r.) - szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 46-53, 261-262, 284-285)

³⁶ 3522 w 2022 r. i 228 w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

³⁷ 3516 w 2022 r. i 227 w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

³⁸ Sześć w 2022 r. i jedno w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

³⁹ 1 784,1 tys. zł w 2022 r. i 84,6 tys. zł w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

⁴⁰ 5947 osób w 2022 r. i 282 osoby w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

⁴¹ 32,5 tys. zł w 2022 r. i 1,5 tys. zł w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r.

Nie zidentyfikowano przypadków nienależnej wypłaty świadczenia.

(akta kontroli: tom I, str. 223)

Weryfikacja danych zawartych we wniosku odbywała się na podstawie przedstawionych dokumentów (np. paszportu lub innego dokumentu potwierdzającego legalny wjazd na terytorium RP w okresie od 24 lutego 2022 r., aktu urodzenia, potwierdzenia numeru rachunku bankowego). Weryfikacja numeru PESEL odbywała się na podstawie dokumentu tożsamości oraz powiadomienia o nadaniu numeru PESEL. Weryfikowano czy obywatel Ukrainy posiada status UKR. Za pośrednictwem portalu Emp@tia - Centralnej Bazy Beneficjentów, weryfikowano czy obywatel Ukrainy nie złożył wniosku i nie skorzystał już z tej formy pomocy w innym ośrodku pomocy społecznej.

(akta kontroli: tom I, str. 203-204)

Wysokość środków do zapotrzebowania szacowano na podstawie środków wykorzystanych w poprzednich miesiącach z uwzględnieniem środków pozostałych z poprzedniego miesiąca. Analiza zapotrzebowań na środki w okresie listopad 2022 r. - maj 2023 r. wykazała, że niewykorzystane na koniec miesiąca środki stanowiły kwotę od 16,5 tys. zł do 32,6 tys. zł i przechodziły na miesiąc kolejny. Niewykorzystane w grudniu 2022 r. środki w kwocie 9,6 tys. zł zostały zwrócone do Urzędu Miasta Legnicy 28 grudnia 2022 r.

(akta kontroli: tom I, str. 253-285; tom II, str. 156)

Wypłatę środków klasyfikowano w rozdziale 85295 (pozostała działalność), do 12 września 2022 r. w § 3110 (świadczenia społeczne), natomiast od 12 września 2022 r. w § 3290 (świadczenia społeczne wypłacane obywatelom Ukrainy przebywającym na terytorium RP). W dniu 12 września 2022 r. z § 3110 przeksięgowano do § 3290 wydatki w łącznej kwocie 1 580,4 tys. zł dotyczące wypłaty jednorazowego świadczenia 300 zł dla obywateli Ukrainy przed 12 września 2022 r., zachowując termin określony w § 2 rozporządzenia zmieniającego w sprawie klasyfikacji budżetowej (do 27 października 2022 r.).

(akta kontroli: tom I, str. 226-238, 251-252, 265)

Analiza 27 spraw (20 wniosków rozpatrzonych pozytywnie oraz siedmiu, w przypadku których postępowanie zostało umorzone) wykazała, że:

- wnioski rozpatrzone pozytywnie były kompletne oraz zostały złożone na obowiązującym wzorze, w jednym⁴² przypadku wniosek przyjęto bez oznaczenia w oświadczeniu wniosku, kim wnioskodawca jest dla dziecka, dla którego występuje o jednorazowe świadczenie 300 zł,
- zakres przeprowadzanej przez pracowników MOPS weryfikacji obejmował sprawdzenie pobieranych świadczeń w innych jednostkach (do wniosków załączano wydruk z Centralnej Bazy Beneficjentów) oraz danych z rejestru PESEL, zawierających informację o posiadaniu statusu UKR, przy czym w trzech przypadkach nie udokumentowano weryfikacji numeru PESEL oraz statusu UKR obywateli Ukrainy, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*,
- informacje o przyznaniu świadczenia zostały wydane w okresie od jednego do 28 dni licząc od dnia złożenia wniosku, natomiast decyzje w sprawie umorzenia postępowania w okresie od 16 do 33 dni (w jednym przypadku po terminie 30 dni, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*),
- wypłata została ujęta w księgach rachunkowych zgodnie z treścią ekonomiczną, wydatku wypłaty świadczenia dokonano w wysokości wynikającej z wniosku

⁴² DP.550.U.3.2022.MS z 21 marca 2022 r.

w terminie od jednego do 14 dni od daty rozpatrzenia wniosku, środki finansowe przekazano na rachunki bankowe wskazane we wniosku,

- decyzje w sprawie umorzenia postępowania nie były doręczane stronie postępowania.

Dyrektor wyjaśnił, że decyzje o umorzeniu postępowania zostały sporządzone na wniosek strony o rezygnacji ze świadczenia. W uzasadnieniach rezygnacji wnioskodawca nie podawał nowego adresu pobytu.

(akta kontroli: tom I, str. 50-53, 119, 221-238; tom II, str. 103-110, 157-162)

4. W sporządzonym przez MOPS, według stanu na 30 kwietnia 2023 r., zbiorczym zestawieniu wniosków, z art. 13 ustawy o pomocy, narastająco od dnia rozpoczęcia realizacji zadania „Świadczenia pieniężne na rzecz obywateli Ukrainy” wskazano m.in. poniesione przez jednostkę kontrolowaną koszty obsługi wniosków (16 zł)⁴³ w łącznej wysokości 55,0 tys. zł oraz koszty obsługi wniosków (32 zł)⁴⁴ w łącznej wysokości 10,4 tys. zł. Wykazane koszty świadczyły o przeprowadzeniu 326 weryfikacji warunków zakwaterowania i wyżywienia. Kontrola wykazała, że w rzeczywistości przeprowadzono 265 weryfikacji, a nie 326. W 2022 r. rozpatrzono 215 wniosków objętych przedmiotową weryfikacją, natomiast w okresie od 1 stycznia do 30 kwietnia 2023 r. - 50 wniosków. Wykazane koszty obsługi w zakresie wniosków objętych weryfikacją warunków zakwaterowania i wyżywienia powinny wynosić 8,5 tys. zł (liczba 265 wniosków pomnożona przez 32 zł), zamiast 10,4 tys. zł oraz 56,9 tys. zł, zamiast 55,0 tys. zł w przypadku pozostałych rozpatrzonych wniosków. Szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 23-45, 122-130)

5. W 2022 r. na wypłatę jednorazowego świadczenia 300 zł, MOPS wydatkował 1 784,1 tys. zł, natomiast w 2023 r. (do 30 kwietnia) 84,6 tys. zł. Rozliczone i wydatkowane w 2022 r. oraz na 30 kwietnia 2023 r. koszty obsługi zadania „wypłata jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł dla obywateli Ukrainy” wyniosły 32,5 tys. zł w 2022 r. i 1,5 tys. zł w 2023 r. i były niższe o 3186 zł oraz o 216 zł od wartości 2% kwoty należnej. Rozliczone i wydatkowane w 2022 r. koszty obsługi powinny stanowić kwotę 35,7 tys. zł. Szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli: tom I, str. 261-264; tom II, str. 157-162)

6. Na podstawie umowy użyczenia z 23 maja 2022 r., zawartej z Gminą Legnica, MOPS otrzymał od Urzędu Miasta Legnicy sprzęt o łącznej wartości 26,8 tys. zł (trzy komputery Ali-in-one Dell Optiplex 7490, dwa Notebooki HP Probook 455 G8, dwa modemy, dwa czytniki kart kryptograficznych oraz pięć urządzeń wielofunkcyjnych Epson Ecotank L3251).

W trakcie kontroli NIK, 27 lipca 2023 r., MOPS dokonał zwrotu do Wydziału Informatyki Urzędu Miasta Legnicy sprzętu o łącznej wartości 16,7 tys. zł (trzech komputerów Ali-in-one Dell Optiplex 7490 oraz trzech urządzeń wielofunkcyjnych Epson Ecotank L3251).

W użytkowaniu MOPS pozostał sprzęt o łącznej wartości 10,2 tys. zł (dwa notebooki HP Probook 455 G8, dwa modemy, dwa czytniki kart kryptograficznych i dwa urządzenia wielofunkcyjne Epson Ecotank L3251).

(akta kontroli: tom II, str. 119-122)

⁴³ Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o pomocy, koszty obsługi przez gminę zadań wynoszą 16 zł za każdy rozpatrzony wniosek o świadczenie pieniężne.

⁴⁴ Zgodnie z art. 13 ust. 2 ustawy o pomocy, w przypadku dokonania przez gminę weryfikacji warunków zakwaterowania i wyżywienia koszt obsługi zadań wynosi 32 zł za każdy rozpatrzony wniosek.

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Po terminie miesiąca, o którym mowa w § 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie maksymalnej wysokości świadczenia, rozpatrzono 24 z 40 badanych wniosków (60%) o wypłatę świadczenia z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy, z czego 16 rozpatrzonych pozytywnie oraz osiem rozpatrzonych negatywnie. Opóźnienie wynosiło od trzech do 16 dni w przypadku wniosków rozpatrzonych pozytywnie oraz od ośmiu do 38 dni w przypadku wniosków rozpatrzonych negatywnie.

Dyrektor wyjaśnił, że na przyczynę rozpatrywania wniosków powyżej 30 dni złożyło się kilka czynników, a mianowicie:

- późne przejęcie zadania z Urzędu Miasta Legnicy do realizacji przez MOPS,
- przeprowadzanie weryfikacji warunków wyżywienia i zakwaterowania w miejscu zamieszkania,
- zmiany w obowiązujących przepisach (zmiana formularzy, wprowadzenie obowiązku posiadania numeru PESEL, zmiany terminów w zakresie składania wniosków, przedłużenie możliwości pobierania świadczeń dla określonych grup świadczeniobiorców; wszystkie te zmiany wiązały się ze zwiększonym zainteresowaniem ze strony wnioskodawców, dużą liczbą połączeń telefonicznych oraz osobistych wizyt w siedzibie MOPS w celu uzyskania rzetelnej informacji).

(akta kontroli: tom I, str. 107, 122-130)

2. Jeden z siedmiu wniosków o wypłatę jednorazowego świadczenia 300 zł, w przypadku których wydano decyzję w sprawie umorzenia postępowania, nie został rozpatrzony w terminie miesiąca, o którym mowa w art. 35 § 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁴⁵. W sprawie tej nie dopełniono obowiązku, o którym mowa w art. 36 § 1 Kpa, tj. nie zawiadomiono strony o niezłatwieniu sprawy w terminie, nie podano przyczyny zwłoki oraz nie wskazano nowego terminu załatwienia sprawy.

Od 7 kwietnia 2022 r., tj. wpływu wniosku nr DP.550.U.1605.2022.AS o przyznanie pomocy w formie jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł dla obywateli Ukrainy do czasu wystąpienia 9 maja 2022 r. okoliczności uzasadniającej umorzenie postępowania upłynęło 32 dni.

Dyrektor wyjaśnił, że w trakcie wprowadzania numeru rachunku bankowego, program wyświetlił komunikat – rachunek zamknięty. Pracownik socjalny telefonicznie skontaktował się z wnioskodawczynią, która wyraziła chęć rezygnacji ze świadczenia, w związku z faktem, że nie przebywa na terytorium RP. E-mail potwierdzający opuszczenie kraju wpłynął 9 maja 2022 r. Niezwłocznie, tj. 10 maja 2022 r., została wydana decyzja umarzająca postępowanie w tej sprawie. Jednocześnie wskazał, że wnioskodawczyni nie podała aktualnego miejsca pobytu.

(akta kontroli: tom I, str. 221, 290-291; tom II, str. 169-170)

3. W dziewięciu przypadkach nierzetelnie udokumentowano przeprowadzenie weryfikacji złożonych wniosków:

- a) rozpatrzenie trzech spraw o świadczenie 300 zł nastąpiło bez udokumentowania weryfikacji numeru PESEL oraz statusu UKR obywateli Ukrainy,
- b) w jednym przypadku wniosek przyjęto bez oznaczenia w oświadczeniu tego wniosku, kim wnioskodawca jest dla dziecka, dla którego występuje o jednorazowe świadczenie 300 zł.

⁴⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 775, ze zm. Dalej: Kpa.

Dyrektor wyjaśnił, że pracownik zweryfikował dane znajdujące się we wnioskach i oddał wnioski jako sprawdzone i zweryfikowane. W późniejszym czasie podjęto decyzję, że potwierdzenie przez pracownika danych ujętych we wniosku jest niewystarczające i niezbędne jest wydrukowanie potwierdzeń, również do wniosków wcześniej rozpatrzonych.

c) w pięciu przypadkach nie udokumentowano wyników przeprowadzonej weryfikacji i w formularzu weryfikacji wniosku o świadczenie z tytułu zakwaterowania i wyżywienia nie odznaczono:

- w dwóch przypadkach - czy osoby przyjęte do zakwaterowania posiadają status UKR (nie odznaczono TAK lub NIE) – wniosek nr DR.4322.1132.2022.AL, DR.4322.2187.2022.WW,

- w trzech przypadkach w zakresie: [1] czy dla osoby, której dotyczy wniosek nie złożono wniosku ze wskazaniem w tym samym czasie innego miejsca pobytu na zakwaterowanie, [2] porównania zawartych we wniosku danych osób fizycznych z danymi w rejestrze PESEL.

Dyrektor wyjaśnił, że przyczyną powyższego było niedopatrzenie pracowników wprowadzających wnioski do aplikacji „Źródło” lub błąd techniczny pracownika.

(akta kontroli: tom I, str. 122-130; tom II, str. 12-23, 51-55, 144-153, 157-162)

4. MOPS nie naliczył i nie dochodził odsetek od zwróconych po terminie kwot nienależnie pobranych świadczeń pieniężnych z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy.

Sytuacja taka miała miejsce w pięciu przypadkach dotyczących dwóch wnioskodawców. Wnioskodawców wezwano do zwrotu, wyznaczając 14 dniowy oraz 30-dniowy termin zwrotu licząc od dnia doręczenia wezwania. Cztery nienależnie pobrane świadczenia w łącznej kwocie 3920 zł zostały zwrócone 13 marca 2023 r., zamiast do 20 lutego 2023 r., tj. 21 dni po terminie, natomiast jedno świadczenie w kwocie 18 480 zł zostało zwrócone w 8 lutego 2023 r., zamiast do 1 lutego 2023 r., tj. siedem dni po terminie.

Według opinii prawnej MOPS, przepisy art. 13 ustawy o pomocy nie przewidują możliwości naliczania odsetek od podmiotu w przypadku zwrotu środków. W art. 13 ust. 1b i ust. 1d ww. ustawy stwierdzono jedynie, że w razie sporu podmiot, który złożył wniosek o przyznanie świadczenia, może wystąpić z powództwem przeciwko gminie właściwej do rozpoznania wniosku oraz że świadczenie to nie podlega egzekucji na podstawie przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego⁴⁶ i ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁴⁷.

NIK zauważa, że świadczenie pieniężne, o którym mowa w art. 13 ust. 1 ustawy o pomocy, ma charakter cywilnoprawny, o czym świadczą ust. 1a i 1b tego artykułu. Jednocześnie ustawodawca nie zdecydował się na uregulowanie kwestii nienależnego pobrania tego świadczenia. Tym samym, w tym zakresie zastosowanie znajdują ogólne zasady wynikające z przepisów ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny⁴⁸.

(akta kontroli: tom I, str. 77, 88-94, 108-109, 122-130, 337)

5. Nierzetelnie były sporządzane *Zbiornicze zestawienia wniosków art. 13 narastająco od dnia rozpoczęcia realizacji zadania „Świadczenia pieniężne na rzecz obywateli Ukrainy”* przekazywane do Wojewody Dolnośląskiego według stanu na 31 marca 2023 r., 15 kwietnia 2023 r. i 30 kwietnia 2023 r.

⁴⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 1550, ze zm.

⁴⁷ Dz. U. z 2022 r. poz. 479, ze zm.

⁴⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 1610, ze zm.

Rozbieżności dotyczyły kosztów obsługi zadań w wysokości 16 zł za każdy rozpatrzony wniosek o świadczenie pieniężne oraz kosztów obsługi zadań w wysokości 32 zł za każdy rozpatrzony wniosek objęty weryfikacją warunków zakwaterowania i wyżywienia.

W zbiorczych zestawieniach, sporządzonych według stanu na 31 marca 2023 r., 15 kwietnia 2023 r. i 30 kwietnia 2023 r., koszty obsługi zadań w wysokości 16 zł za każdy rozpatrzony wniosek o świadczenie pieniężne wykazano w łącznej kwocie 55,0 tys. zł zamiast 56,9 tys. zł natomiast koszty obsługi zadań w wysokości 32 zł za każdy rozpatrzony wniosek objęty weryfikacją warunków zakwaterowania i wyżywienia wykazano w łącznej kwocie 10,4 tys. zł zamiast 8,5 tys. zł

Dyrektor wyjaśnił, że w *Zbiorczym zestawieniu wniosków art. 13 narastająco od dnia rozpoczęcia realizacji zadania „Świadczenia pieniężne na rzecz obywateli Ukrainy”* wskazano błędnie, że koszty obsługi wniosków poniesione przez jednostkę samorządu terytorialnego (32 zł) wyniosły 10,4 tys. zł, powinno być 8,5 tys. zł, natomiast wniosków (16 zł) - 55,0 tys. zł, a powinno być 56,9 tys. zł - łączne koszty realizacji zadania wyniosły 65,4 tys. zł.

W trakcie kontroli NIK dokonano korekty i w *Zbiorczym zestawieniu wniosków art. 13 narastająco od dnia rozpoczęcia realizacji zadania „Świadczenia pieniężne na rzecz obywateli Ukrainy”* przekazanym do Wojewody Dolnośląskiego według stanu na 31 lipca 2023 r. wykazano koszty obsługi zadań w wysokości 16 zł za każdy rozpatrzony wniosek o świadczenie pieniężne w łącznej kwocie 66,2 tys. zł, natomiast koszty obsługi zadań w wysokości 32 zł za każdy rozpatrzony wniosek w przypadku dokonania przez gminę weryfikacji warunków zakwaterowania i wyżywienia wykazano w łącznej kwocie 9,3 tys. zł.

(akta kontroli: tom I, str. 27-45,122-130)

6. W 2022 r. MOPS nie naliczył i nie pobrał w ramach otrzymanych od Wojewody Dolnośląskiego środków Funduszu Pomocy należnego wynagrodzenia w kwocie 3186 zł z tytułu kosztów obsługi zadania pn. „jednorazowe świadczenie pieniężne dla obywateli Ukrainy”.

Zgodnie z art. 31 ust. 8 i 9 ustawy o pomocy, jednorazowe świadczenie pieniężne i koszty jego obsługi są finansowane z budżetu państwa, przy czym koszty obsługi wynoszą 2% kwoty przeznaczonej na wypłatę jednorazowego świadczenia.

Dyrektor wyjaśnił, że w 2022 r. koszty obsługi były wypłacane proporcjonalnie do wypłaconych świadczeń. Ze względu na dużą liczbę zadań oraz konieczność rozliczenia ich wszystkich do końca roku, niektóre zadania (koszty obsługi) były zamykane wcześniej, a w późniejszym terminie wypłacano tylko świadczenia dla obywateli Ukrainy.

NIK wskazuje, że 28 grudnia 2022 r. MOPS dokonał zwrotu niewykorzystanych środków w kwocie 9,6 tys. zł.

(akta kontroli: tom I, str. 261-264; tom II, str. 157-162)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

NIK zwraca uwagę, że opisane w niniejszym wystąpieniu pokontrolnym nieprawidłowości wskazują na potrzebę podjęcia działań wzmacniających w MOPS kontrolę zarządczą, a to w celu urzeczywistnienia, określonego w art. 68 ust. 1 ustawy z dnia z dnia 16 czerwca 2023 r. o finansach publicznych⁴⁹, wymogu zapewnienia

⁴⁹ Dz. U. z 2023 r. poz. 1270.

realizacji zadań kierowanej jednostki sektora finansów publicznych w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy.

Wnioski

1. Podjęcie działań mających na celu zapewnienie terminowego rozpatrywania wniosków w przedmiocie przyznania świadczenia, o którym mowa w art. 13 ust. 1 ustawy o pomocy, tj. z tytułu zakwaterowania i wyżywienia obywateli Ukrainy.
2. Podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie sytuacji prowadzących do nieterminowego wydawania decyzji w sprawie umorzenia postępowania w sprawie jednorazowego świadczenia pieniężnego dla obywateli Ukrainy.
3. Rzetelne dokumentowanie przeprowadzanej weryfikacji wniosków:
 - a) o wypłatę świadczenia z tytułu zakwaterowania i wyżywienia obywateli Ukrainy,
 - b) o wypłatę jednorazowego świadczenia 300 zł dla obywateli Ukrainy.
4. Rzetelne sporządzanie przekazywanych Wojewodzie Dolnośląskiemu informacji i sprawozdań.
5. Naliczanie przez MOPS kosztów obsługi zadania wypłaty jednorazowego świadczenia pieniężnego 300 zł dla obywateli Ukrainy w wysokości określonej w art. 31 ust. 9 ustawy o pomocy.
6. Dochodzenie odsetek od zwróconych po terminie, nienależnie pobranych, świadczeń z tytułu zakwaterowania i wyżywienia obywateli Ukrainy.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, dnia 9 października 2023 r.

Kontroler
Renata Połatajko
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
p.o. Dyrektor
Marcin Kaliński

.....
podpis

.....
podpis

